

ปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในเขตชุมชน เมืองเพชรบูรณ์ อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์

Factors Affecting Quality of Life of the Elderly in Municipal Area, Phetchabun Province

ธีระภัทรา เอกผาชัยสวัสดิ์¹

บทคัดย่อ

การศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในเขตชุมชนเมืองเพชรบูรณ์ อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์ มีวัตถุประสงค์คือ 1) เพื่อศึกษาระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตชุมชนเมืองเพชรบูรณ์ จังหวัดเพชรบูรณ์ 2) เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในเขตชุมชนเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์ และกลุ่มตัวอย่างคือ ผู้สูงอายุระหว่าง 60-74 ปี จำนวนทั้งสิ้น 528 คน กำหนดขนาดกลุ่มโดยใช้ตารางของ Krejcie, R.V and D.W. Morgan ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน และเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือแบบสอบถามคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ มีค่าความเชื่อมั่น 0.944 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์ถดถอยแบบขั้นตอน ผลการวิจัยพบว่า 1. ระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตชุมชนเมืองเพชรบูรณ์ มีระดับคุณภาพชีวิตในภาพรวมอยู่ในระดับมาก และมีระดับคุณภาพชีวิตทั้ง 4 ด้านคือ ด้านร่างกาย จิตใจ สัมพันธภาพทางสังคม และสิ่งแวดล้อมอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยดังนี้ ด้านจิตใจ ด้านร่างกายและด้านสิ่งแวดล้อมเท่ากัน และด้านสัมพันธภาพทางสังคม ตามลำดับ 2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ คือ สภาพแวดล้อมที่บ้าน การมีตำแหน่งหรือสถานภาพในชุมชน การเข้าร่วมกิจกรรม ระดับการศึกษา และประเภทครอบครัว ซึ่งร่วมกันอธิบายการแปรผันของระดับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในภาพรวมได้ร้อยละ 35.5 โดยปัจจัยที่มีประสิทธิภาพในการพยากรณ์คุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในภาพรวมมากที่สุด คือ สภาพแวดล้อมที่บ้าน รองลงมาคือ การมีตำแหน่งในชุมชน การเข้าร่วมกิจกรรม ระดับการศึกษา และประเภทครอบครัวตามลำดับ ดังนั้น ถ้ามีการพัฒนาปัจจัยทั้ง 5 ดังกล่าวจะทำให้ผู้สูงอายุในเขตชุมชนเมืองเพชรบูรณ์มีคุณภาพชีวิตที่สูงขึ้น

คำสำคัญ : ปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิต ผู้สูงอายุ ชุมชน

¹ รองศาสตราจารย์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ สาขาวิชาการพัฒนาระดับสูง มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์
e-mail : sukkasem.thanee@gmail.com, teepartra@gmail.com

Factors Affecting Quality of Life of the Elderly in Municipal Area, Phetchabun Province

Teerapatra Ekphachaisawat

Abstract

The purposes of this research were to (1) study the level of quality of life, and (2) study factors affecting the quality of life of the elderly in Phetchabun municipal area. The samples were 528 elderly, with the age range of 60-74 years, who lived in 17 communities of Phetchabun municipal area. The sample size was defined by using the random table of Krejcie and Morgan, and selecting by multistage sampling techniques. The instrument used was a questionnaire with reliability of 0.994. The statistics used for data analysis were frequencies, percentage, mean, and standard deviation, Person correlation coefficient, and stepwise multiple regression analysis. The findings showed that 1) the overall level of quality of life of the elderly in Phetchabun municipal area was at high level, ranged from mental health, physical health and environment, and social relationship, respectively. 2) factors affected the quality of life of the elderly in Phetchabun municipal area were home environment, position or status in the community, activities participation, education level, and types of family. They further explained the overall quality of life of the elderly by 35.5 percent whereas the effective variables in predicting the quality of life of the elderly ranged from home environment, position or status in the community, educational level, and the types of family, respectively. Hence, it is expected that If these variable are improved, the elderly in Phetchabun municipal area will have better quality of life.

Keywords : factors affecting quality of life, elderly, community.

ความสำคัญและความเป็นมาของปัญหา

ประเทศไทย มีจำนวนและสัดส่วนผู้สูงอายุเพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง และในอนาคตคาดว่าจะเพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่องต่อไปอีก ดังนั้นแนวโน้มดังกล่าวย่อมนำมาซึ่งปัญหาและความต้องการของผู้สูงอายุในด้านต่างๆ มากมาย จึงมีความจำเป็นที่จะต้องมีการส่งเสริมคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ อาทิ ส่งเสริมในด้านสุขภาพอนามัย ด้านความรู้ในการดำรงชีวิตอย่างมีคุณภาพ ด้านความมั่นคงของรายได้และการทำงาน ด้านที่อยู่อาศัย และด้านกิจกรรมชุมชน การปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่มีแนวโน้มเป็นสังคมเมืองอย่างรวดเร็ว เป็นต้น จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้น จึงมีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องศึกษาถึงคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุว่าเป็นอย่างไร และมีปัจจัยอะไรที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ เพื่อเป็นแนวทางในการส่งเสริมคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุได้ อย่างเหมาะสมกับผู้สูงอายุในชุมชนเมืองเพชรบูรณ์ เพื่อให้องค์กรที่ดำเนินงานเกี่ยวข้องกับการส่งเสริมผู้สูงอายุ ได้ไปประยุกต์ใช้ในการกำหนดนโยบาย มาตรการ โครงการและวางแผนดำเนินการกิจกรรมต่างๆ ให้กับผู้สูงอายุสู่การปฏิบัติจริงต่อไปได้

ผู้วิจัยได้เลือกศึกษาเขตชุมชนเมืองจังหวัดเพชรบูรณ์ เพราะมีการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมอย่างรวดเร็ว ประชากรผู้สูงอายุมีมากขึ้นทั้งจำนวนและสัดส่วนต่อประชากรทั้งหมด ซึ่งจังหวัดเพชรบูรณ์มีแนวโน้มว่าจะมีจำนวนประชากรผู้สูงอายุเพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่องและรวดเร็วโดย พ.ศ. 2548 พบผู้สูงอายุร้อยละ 11.04 ต่อมา พ.ศ. 2552, 2555, 2557 และ 2558 พบผู้สูงอายุมีร้อยละเพิ่มขึ้น 12.23 13.32 และ 14.76 ตามลำดับ อีกทั้งสถานการณ์ผู้สูงอายุปี พ.ศ. 2556 จังหวัดเพชรบูรณ์พบว่าผู้สูงอายุที่ยังไม่ได้แจ้งจดทะเบียนเบี่ยงชีผู้สูงอายุที่ยากจนและมีภาระต้องเลี้ยงดูบุตรหลาน ผู้สูงอายุที่ไม่สามารถเข้าถึงบริการ/กิจกรรมผู้สูงอายุในด้านต่างๆ ผู้สูงอายุที่ช่วยเหลือตัวเองไม่ได้ และสมควรได้รับความช่วยเหลือ ร้อยละ 26.82 24.30 22.28 และ 21.72 ตามลำดับ (สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ จังหวัดเพชรบูรณ์, 2556 : 40)

จากข้อมูลที่กล่าวมาแล้วข้างต้น แสดงให้เห็นชัดว่า เขตเมืองเพชรบูรณ์ มีจำนวนและสัดส่วนผู้สูงอายุเพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่องจากอดีต และมีแนวโน้มซึ่งปัญหาและความต้องการของผู้สูงอายุในด้านต่างๆ ดังกล่าว จำเป็นที่จะต้องมีการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในเชิงประจักษ์ต่อไป จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้นจึงมีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องทราบว่า มีปัจจัยอะไรบ้างที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ เพื่อให้องค์กรที่ดำเนินงานเกี่ยวข้องกับการพัฒนาผู้สูงอายุ

โดยเฉพาะอย่างยิ่งเทศบาลเมืองเพชรบูรณ์ได้ทราบผลการวิจัยและนำไปประยุกต์ใช้ในการกำหนดนโยบาย มาตรการ โครงการและวางแผนดำเนินการกิจกรรมต่างๆ สังคมผู้สูงอายุเป็นเรื่องท้าทายที่ทุกฝ่ายจะต้องร่วมมือกันในการสนับสนุนให้เกิดกลไกของชาติ ในการผลักดันให้การปฏิบัติการด้านพัฒนาสังคมผู้สูงอายุสัมฤทธิ์ผลต่อไป

ดังนั้นการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ จึงเป็นแนวทางหนึ่งที่จะนำไปสู่นโยบายในการช่วยยกระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ด้วยในอนาคตผู้สูงอายุจะเป็นกลุ่มใหญ่ของสังคมจะได้มีคุณภาพชีวิตที่ดี มีชีวิตความเป็นอยู่ที่มีความสุขตามอัตภาพในบั้นปลายของชีวิตได้ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตชุมชนเมืองเพชรบูรณ์ จังหวัดเพชรบูรณ์
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในเขตชุมชนเมืองเพชรบูรณ์ จังหวัดเพชรบูรณ์

กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากการทบทวนวรรณกรรมและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สรุปได้ว่า การที่ผู้สูงอายุจะมีคุณภาพชีวิตที่ดีได้นั้น จะต้องมียุทธศาสตร์ประกอบคุณภาพชีวิต 4 ด้าน คือ ร่างกาย จิตใจ สัมพันธภาพทางสังคม และสิ่งแวดล้อม โดยผู้สูงอายุจะมีคุณภาพชีวิตที่ดีหรือไม่ดีขึ้นอยู่กับปัจจัยด้านบุคคล ประกอบด้วย เพศ อายุ สถานภาพสมรส การศึกษา อาชีพ รายได้ ความพอเพียงของรายได้ จำนวนบุตรที่มีชีวิตอยู่ ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน ปัจจัยด้านครอบครัว ประกอบด้วย ประเภทของครอบครัว จำนวนสมาชิกในครอบครัว การได้รับการเกื้อหนุนครอบครัว การมีบทบาทในครอบครัว สภาพแวดล้อมที่บ้าน และปัจจัยด้านชุมชน ประกอบด้วย การเข้าร่วมกิจกรรมในชุมชน การเป็นสมาชิกชมรม การดำรงตำแหน่งในชุมชน สิ่งแวดล้อมในชุมชน การได้รับข้อมูลข่าวสาร ซึ่งสามารถพัฒนาเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัยได้ดังนี้

ตัวแปรอิสระ

ตัวแปรตาม

1. ปัจจัยด้านบุคคลของผู้สูงอายุ

- เพศ
- อายุ
- สถานภาพสมรส
- การศึกษา
- อาชีพ
- รายได้
- ความพอเพียงของรายได้
- จำนวนบุตรที่มีชีวิต
- ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน

2. ปัจจัยด้านครอบครัวของผู้สูงอายุ

- ประเภทครอบครัว
- จำนวนสมาชิกในครอบครัว
- การได้รับการเกื้อหนุนครอบครัว
- สภาพแวดล้อมที่บ้าน

3. ปัจจัยด้านชุมชนของผู้สูงอายุ

- การเข้าร่วมกิจกรรมในชุมชน
- การเป็นสมาชิกกลุ่ม/ชมรม
- การดำรงตำแหน่งในชุมชน
- สิ่งแวดล้อมในชุมชน
- การได้รับข้อมูลข่าวสาร

คุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ 4 ด้าน

- ด้านร่างกาย
- ด้านจิตใจ
- ด้านสัมพันธภาพทางสังคม
- ด้านสิ่งแวดล้อม

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยส่วนนี้ เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยมีวิธีการศึกษาดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรสูงอายุคือที่มีอายุระหว่าง 60–74 ปี ที่อาศัยอยู่ในเขตชุมชนเมืองเพชรบูรณ์หรือเขตเทศบาลเมืองเพชรบูรณ์ทั้งหมด 17 ชุมชน มีจำนวนทั้งสิ้น 2,955 คน ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างหลายขั้นตอน (multistage sampling) ดังนี้ กำหนดพื้นที่ชุมชนเป็นเขตพื้นที่การสุ่ม (zoning sampling) มีการจัดกลุ่มแบ่งชุมชนในเขตเทศบาลตามลักษณะวิถีชีวิตและอาชีพที่แตกต่างกัน 3 ชั้น คือ

(วิศัลย์ โฆษิตานนท์, 2549 : 238) ทำการสุ่ม แบบแบ่งกลุ่ม (cluster sampling) หรือการสุ่มเชิงพื้นที่ที่ชุมชนชั้นกลางมาทั้งหมด มีทั้งสิ้นชุมชน 8 ชุมชน คือ ชุมชนที่ 4 5 7 11 12 13 14 และ 17 จากนั้นสุ่มผู้สูงอายุในแต่ละครอบครัวโดยใช้การสุ่มอย่างง่าย (simple random sampling) กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้จากตารางของ Krejcie & Morgan (1970 : 607-610) ได้จำนวนทั้งสิ้น 528 คน จาก 8 ชุมชน

2. เครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือแบบสอบถามคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุเป็นมาตรวัด 5 scale (rating scale) แบบสอบถามมีความเชื่อมั่น โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบัค = 0.944 แบบสอบถามมีความตรงเชิงเนื้อหา ดัชนีความสอดคล้อง อยู่ระหว่าง 0.72 – 1.00

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลในกรณีผู้สูงอายุอ่านหนังสือไม่ออกหรือไม่แตกฉานหรือสายตาไม่ดี นักวิจัยใช้แบบสอบถามนี้สัมภาษณ์แทนโดยการอ่านให้ฟัง

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน และการวิเคราะห์ถดถอยแบบขั้นตอน

นิยามคำศัพท์

ผู้สูงอายุ หมายถึง ผู้สูงอายุตอนต้น ที่มีอายุระหว่าง 60-74 ปี โดยอาศัยอยู่ในเขตเทศบาลเมืองเพชรบูรณ์

คุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ หมายถึง สภาวะการรับรู้ระดับการมีชีวิตที่ตอบสนองความต้องการหรือความพึงพอใจของผู้สูงอายุ ซึ่งถ้าผู้สูงอายุมีความต้องการหรือความพึงพอใจต่อสภาพการได้รับการตอบสนองในคุณภาพชีวิตทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านร่างกาย จิตใจ ความสัมพันธ์ทางสังคม และสิ่งแวดล้อมในระดับสูงหรือต่ำผู้สูงอายุก็จะมีคุณภาพชีวิตสูงหรือต่ำตามไปด้วย

ปัจจัยด้านบุคคล หมายถึง เพศ อายุ สถานภาพสมรส การศึกษา อาชีพ รายได้ ความพอเพียงของรายได้ จำนวนบุตรที่มีชีวิตอยู่ ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน

ปัจจัยด้านครอบครัว หมายถึง ประเภทของครอบครัว จำนวนสมาชิกในครอบครัว การได้รับการเกื้อหนุน การมีบทบาทในครอบครัว สภาพแวดล้อมที่บ้าน

ปัจจัยด้านชุมชน หมายถึง การเข้าร่วมกิจกรรมในชุมชน การเป็นสมาชิกชมรม การดำรงตำแหน่งในชุมชน สิ่งแวดล้อมทางกายภาพ การได้รับข้อมูลข่าวสาร

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

1. ผลการศึกษาาระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตชุมชนเมืองเพชรบูรณ์ จังหวัดเพชรบูรณ์สรุปได้ดังนี้

คุณภาพชีวิตในการศึกษาครั้งนี้ มีองค์ประกอบ 4 ด้านคือ ร่างกาย จิตใจ สัมพันธภาพทางสังคม และสิ่งแวดล้อม

ระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตชุมชนเมืองเพชรบูรณ์ พบว่า ผู้สูงอายุมีระดับคุณภาพชีวิตในภาพรวมอยู่ในระดับมาก และมีระดับคุณภาพชีวิตทั้ง 4 ด้านคือ ด้านร่างกาย จิตใจ สัมพันธภาพทางสังคม และสิ่งแวดล้อมอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยคุณภาพชีวิตจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านจิตใจ ($\bar{X} = 3.77$, $SD = 0.18$) ด้านร่างกาย ($\bar{X} = 3.66$, $SD = 0.19$) ด้านสิ่งแวดล้อม ($\bar{X} = 3.66$, $SD = 0.25$) และด้านสัมพันธภาพทางสังคม ($\bar{X} = 3.51$, $SD = 0.24$) ตามลำดับ

2. ผลการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในเขตชุมชนเมืองเพชรบูรณ์ จังหวัดเพชรบูรณ์สรุปได้ดังนี้

ผลการวิเคราะห์โดยใช้การวิเคราะห์ถดถอยแบบขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis) โดยมีปัจจัยนำเข้าที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ 3 ด้าน คือ 1) ด้านบุคคลของผู้สูงอายุ ประกอบด้วยตัวแปร เพศ อายุ สถานภาพสมรส จำนวนบุตรที่มีชีวิตอยู่ ระดับการศึกษา อาชีพหลัก รายได้เฉลี่ยต่อเดือน ความเพียงพอรายได้กับรายจ่าย และระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน 2) ด้านครอบครัวของผู้สูงอายุ ประกอบด้วยตัวแปร จำนวนสมาชิกในครอบครัว ประเภทครอบครัว บทบาทในครอบครัว การได้รับการเกื้อหนุน และสภาพแวดล้อมที่บ้าน 3) ด้านชุมชนของผู้สูงอายุ ประกอบด้วยตัวแปร การเข้าร่วมกิจกรรม การเป็นสมาชิกของกลุ่ม ตำแหน่งหรือสถานภาพในชุมชน สภาพแวดล้อมทางกายภาพ และการได้รับข่าวสาร ผลการวิเคราะห์พบว่ามีตัวแปรอิสระที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ทั้งสิ้น 5 ตัวแปร ซึ่งร่วมกันอธิบายการแปรผันของระดับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในภาพรวม ได้ร้อยละ 35.5 ($R^2 = 0.355$) โดยตัวแปรที่มีประสิทธิภาพในการพยากรณ์คุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในภาพรวมมากที่สุด คือสภาพแวดล้อมที่บ้าน ($b = 0.099$) รองลงมาคือ การมีตำแหน่งในชุมชน ($b = 0.089$) การเข้าร่วมกิจกรรม ($b = 0.077$) ระดับการศึกษา ($b = 0.034$) และประเภทครอบครัว ($b = -0.131$) ตามลำดับ นั่นคือตัวแปรอิสระทั้ง 5 ตัวแปรจะส่งผลต่อคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในภาพรวม ได้แก่ สภาพแวดล้อมที่บ้าน ตำแหน่งในชุมชน การเข้าร่วมกิจกรรม ระดับการศึกษา และประเภทครอบครัว ดังนั้นถ้ามีการส่งเสริมปัจจัยดังกล่าว จะทำให้ผู้สูงอายุในเขตชุมชนเมืองเพชรบูรณ์ มีคุณภาพชีวิตที่สูงขึ้น

การอภิปรายผล

จากผลการวิจัยดังกล่าวข้างต้น มีประเด็นที่สำคัญเพื่อนำมาสู่การอภิปราย ดังนี้

1. ระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตชุมชนเมืองเพชรบูรณ์ จังหวัดเพชรบูรณ์ อภิปรายผลได้ดังนี้

ผู้สูงอายุมีระดับคุณภาพชีวิตในภาพรวมอยู่ในระดับมาก และมีระดับคุณภาพชีวิตทั้ง 4 ด้านคือ ด้านร่างกาย จิตใจ สัมพันธภาพทางสังคม และสิ่งแวดล้อมอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านจิตใจ ด้านร่างกายและด้านสิ่งแวดล้อม และด้านสัมพันธภาพทางสังคม ตามลำดับ และสามารถอภิปรายผลตามลำดับดังนี้

คุณภาพชีวิตด้านจิตใจ จากข้อมูลพื้นฐานแสดงให้เห็นว่าผู้สูงอายุยังมีการประกอบอาชีพและมีรายได้อยู่ในระดับหนึ่ง ส่วนใหญ่จะมีพอกินพอใช้ไม่เหลือเก็บก็ตาม แต่ก็ยังมีผู้สูงอายุประมาณ 1 ใน 4 ที่มีเหลือเก็บและส่วนใหญ่ยังได้รับการเกื้อหนุน/การดูแลจากบุตรหลานอยู่ไม่ว่าจะเป็น เงิน อาหาร การดูแล หรือการให้ความหวังใจ ดังนั้นในด้านจิตใจผู้สูงอายุจึงไม่เคยรู้สึกโดดเดี่ยวหรือถูกทอดทิ้ง เหงาเศร้า สิ้นหวังทำอะไรเลย ตรงกันข้ามกลับพบว่ามีความภาคภูมิใจในตนเองด้วยซ้ำ ดังนั้นจึงทำให้ผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิตด้านจิตใจมากที่สุด และเมื่อพิจารณารายข้อพบว่า มีเพียงประเด็นเดียวที่บันทึกคุณภาพชีวิต ด้านนี้ คือการได้รับสิ่งที่ยึดเหนี่ยวที่เป็นศรัทธาและความเชื่อคือ ศาสนา ซึ่งสอดคล้องกับ จีรฐุทธิ ผอบเหล็ก สำนัก หลวงไทร และอนันต์ นากการ (2550 : 89) ที่พบว่าในด้านสุขภาพจิต ผู้สูงอายุและผู้ดูแลผู้สูงอายุมีความคาดหวังในเรื่องการส่งเสริมกิจกรรมวัดให้มีความสำคัญทางศาสนา ประเพณีและวัฒนธรรมมากที่สุด อีกทั้งประจัญ กิ่งมิ่งแฮ (2548 : 134) ก็ยังพบปัจจัยที่สนับสนุนการพัฒนาด้านจิตใจว่า การที่ผู้สูงอายุมีความเชื่อและศรัทธาในศาสนาจะช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านจิตใจ และผู้สูงอายุมีความตั้งใจและสามารถควบคุมตนเองได้ ก็จะช่วยให้เกิดการพัฒนาคูณภาพชีวิตผู้สูงอายุให้มีจิตใจที่สงบสุข ผู้สูงอายุเป็นผู้ศรัทธาในศาสนาและมีความเชื่อในการประกอบกรรมดี เป็นต้น และจากข้อมูลพื้นฐานผู้สูงอายุอาจประเมินได้ปัญหาเรื่องนี้ได้ว่า อาจเป็นเพราะผู้สูงอายุต้องทำงาน ทำให้ไม่มีเวลาเท่าที่ควร และยังไม่ค่อยได้รับข้อมูลข่าวสารด้านกิจกรรมจากชุมชนด้วย รองลงมาคือคุณภาพชีวิตด้านร่างกาย และคุณภาพชีวิตด้านสิ่งแวดล้อม เนื่องด้วยผู้สูงอายุส่วนใหญ่มีสุขภาพร่างกายที่แข็งแรงดีและไม่มีโรคประจำตัวเรื้อรังยังสามารถประกอบกิจวัตรประจำวันเองได้ ดังนั้นการมีสุขภาพดีของผู้สูงอายุก็คือ การที่ผู้สูงอายุจะต้องสามารถช่วยตัวเองได้ โดยไม่เป็นภาระกับบุคคลอื่นๆ จากงานวิจัยของประจัญ กิ่งมิ่งแฮ (2548 : 143) พบว่าปัจจัยหรือตัวแปรแฝงที่มีอิทธิพลต่อสุขภาพของผู้สูงอายุมากที่สุดก็คือ ปัจจัยด้านการพัฒนาด้านร่างกาย ซึ่งองค์ประกอบสำคัญของตัวแปรนี้ก็คือ การมีภาวะโภชนาการที่ดีและงานวิจัยของสุพร คุหา (2552 : 67) ก็พบว่าแนวทางการปรับปรุงคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ

ต้องให้ความสำคัญกับการปรับปรุงคุณภาพชีวิตด้านร่างกายเป็นอันดับแรกก่อนอีกด้วย นอกจากนี้ผลการวิจัยครั้งนี้ยังพบว่าสภาพแวดล้อมที่อยู่อาศัยทั้งภายในบ้านและภายในชุมชนอยู่ในเกณฑ์ที่ดีไม่มีปัญหา ดังนั้นจึงส่งผลให้ผู้สูงอายุมีระดับคุณภาพชีวิตด้านร่างกายและสิ่งแวดล้อมรองลงมา และสำหรับประเด็นคุณภาพชีวิตด้านสัมพันธภาพทางสังคมที่มีค่าต่ำที่สุด ในที่นี้สามารถอธิบายได้ด้วย ความเป็นชุมชน/สังคมเมือง ซึ่งมักมีแบบแผนความสัมพันธ์เป็นเชิงทฤษฎีภูมิ คือต่างคนต่างอยู่ ตัวใครตัวมัน การติดต่อกันต้องมีผลประโยชน์ จึงมีส่วนที่ทำให้ผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิตด้านนี้ต่ำสุด จากการพิจารณาในรายชื่อที่ส่งผลให้คุณภาพชีวิตด้านนี้ต่ำที่สุดกว่าทุกด้าน ประกอบด้วย การมีบทบาทในชุมชน การมีเครือข่ายทางสังคม ความพึงพอใจที่ได้รับการบริการจากรัฐ การได้รับการเกื้อหนุนจากชุมชน และการได้รับข้อมูลข่าวสารจากชุมชน ตามลำดับ โดยเฉพาะปัญหาด้านการได้รับข่าวสารข้อมูลภายในชุมชนเป็นประเด็นที่มีปัญหามากจากผลการวิจัยจากข้อมูลพื้นฐาน ผู้สูงอายุก็พบปัญหาการติดต่อและการรับรู้ข่าวสารข้อมูลภายในชุมชนเอง ซึ่งในเรื่องนี้ ธันยนิชา พิภูสิทธิ์ครชัย (2553 : 49) ได้พบว่า กลยุทธ์การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุที่สำคัญข้อหนึ่งก็คือ จะต้องมีการสื่อสารทั้งทางตรงและทางอ้อมผ่านผู้นำชุมชน ดังนั้นผู้นำหรือประธานชุมชนหรือประธานชมรมผู้สูงอายุในที่นี้จะต้องสร้างความเชื่อมั่นในตัวผู้นำ และเน้นการนำชุมชนผ่านการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุด้วยเพื่อสร้างความรัก ความศรัทธา ความสามัคคี ความร่วมมือร่วมใจจากกลุ่มผู้สูงอายุจากงานวิจัยครั้งนี้จึงพบว่า ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ยังต้องการมีส่วนร่วมเข้าร่วมในกิจกรรม เพราะจะส่งผลให้ผู้สูงอายุมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่นนอกเหนือครอบครัว อีกทั้งยังจะทำให้ยังคงมีสถานภาพและบทบาทในสังคม ซึ่งก็สอดคล้องกับงานวิจัยของประจัญ กิ่งมิ่งแฮ (2548 : 147) อีกที่ว่า ผู้สูงอายุต้องการเข้าสังคมและต้องการเพื่อนใหม่ และการเข้าร่วมกิจกรรมชุมชน กิจกรรมอาสาสมัคร และการเป็นเครือข่ายสังคม นอกจากจะมีผลต่อการพัฒนาสุขภาพแล้ว ผู้สูงอายุยังคิดว่าการเข้าร่วมกิจกรรมชุมชน ช่วยให้เกิดการพัฒนาสังคมได้ และมีคุณค่าต่อชีวิตผู้สูงอายุได้ด้วย

จึงกล่าวโดยสรุปได้ว่า คุณภาพชีวิตต้องพิจารณาอย่างเป็นองค์รวม ทั้งมิติด้านร่างกาย จิตใจ สัมพันธภาพทางสังคมและสิ่งแวดล้อม และต้องมีการพัฒนาส่งเสริมไปพร้อมๆ กัน เพราะหากเกิดการเปลี่ยนแปลงในมิติใดมิติหนึ่ง ก็จะมีผลกระทบต่อกันได้

2. ผลการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในเขตชุมชนเมืองเพชรบูรณ์ จังหวัดเพชรบูรณ์ อภิปรายผลได้ดังนี้

การพัฒนาคุณภาพชีวิตในภาพรวม 4 ด้าน พบตัวแปรพยากรณ์ที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุมี 5 ตัวแปร ได้แก่ สภาพแวดล้อมที่บ้าน ตำแหน่งหรือสถานภาพในชุมชน การเข้าร่วมกิจกรรม ระดับการศึกษา และประเภทครอบครัว ตามลำดับ

อภิปรายได้ว่า **สภาพแวดล้อมที่บ้าน** เป็นปัจจัยที่ส่งผลทางบวกต่อคุณภาพชีวิต และสามารถอธิบายคุณภาพชีวิตในภาพรวมได้มากที่สุด เพราะสภาพแวดล้อมที่บ้านมีความสัมพันธ์กับ

การเปลี่ยนแปลงทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจและเวดล้อม เช่น อาจทำให้ได้รับอุบัติเหตุหรือเจ็บป่วย จากการมีสภาพแวดล้อมที่บ้านที่ไม่เหมาะสมได้ ส่งผลต่อการดำรงชีวิต นอกจากสภาพของบ้าน จะทำให้เกิดความรู้สึกพึงพอใจหรือการมีคุณภาพชีวิตที่ดีแล้ว ยังมีความหมายถึงการมีสถานภาพทาง เศรษฐกิจที่ดีของผู้สูงอายุอีกด้วย และยังอาจส่งผลทางด้านจิตใจทำให้รู้สึกประสบความสำเร็จในชีวิต มีความภูมิใจในบั้นปลายของชีวิตที่ประสบความสำเร็จในสภาพแวดล้อมที่บ้านที่ตนดำรงอยู่

ตำแหน่งหรือสถานภาพในชุมชน เป็นปัจจัยที่ส่งผลทางบวกต่อคุณภาพชีวิต และสามารถอธิบายคุณภาพชีวิตในภาพรวมเป็นอันดับที่ 2 ทฤษฎีบทบาทได้อธิบายไว้ว่าการยังคงอยู่ บทบาทของผู้สูงอายุหรือผู้สูงอายุสามารถรักษาบทบาทของตนเอาไว้ได้ จะช่วยส่งเสริมให้ผู้สูงอายุ มีคุณภาพชีวิตที่ดีได้ ในขณะที่เดียวกันทฤษฎีกิจกรรมให้ความสำคัญต่อตำแหน่งหรือสถานภาพ ในชุมชน การมีกิจกรรมจะเป็นแนวทางเลือกหนึ่งของผู้สูงอายุภายหลังการสูญเสียบทบาทของตน จากการเกษียณอายุหรือการเป็นผู้สูงอายุก็ตาม เพราะทฤษฎีกิจกรรมมีสมมุติฐานมาจากบทบาท ทางสังคมที่ได้รับการพัฒนาจากขณะมีชีวิตในวัยกลางคน ซึ่งมีหลักฐานมั่นคงแห่งชีวิตแล้วและ มีความสำคัญต่อสังคมอย่างต่อเนื่อง ซึ่งสัมพันธ์กับความรู้สึกเกี่ยวกับความน่าเชื่อถือให้กับตนเองด้วย และโดยเฉพาะการเป็นผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในเขตชุมชนเมือง การมีตำแหน่งหรือสถานภาพ ในชุมชนยังเป็นที่ต้องการ

การเข้าร่วมกิจกรรม เป็นปัจจัยที่ส่งผลทางบวกต่อคุณภาพชีวิต สามารถอธิบาย คุณภาพชีวิตในภาพรวมได้เป็นอันดับ 3 ทฤษฎีกิจกรรมได้อธิบายไว้ว่าการมีส่วนร่วมกิจกรรม ในกิจกรรมต่างๆ ของผู้สูงอายุ จะช่วยส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นได้ ด้วยเป็น การตอบสนองของความต้องการทั้งทางร่างกายและจิตใจที่ต้องการการยอมรับในสังคม หรือชดเชยสิ่งที่ สูญเสียไป เช่นภาระหน้าที่การงานที่ต้องหมดความรับผิดชอบลง อีกทั้งรู้สึกมีสถานะทางสังคมประสบความสำเร็จและได้รับการยอมรับจากสังคม ด้วยเหตุนี้การที่ผู้สูงอายุได้เข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ได้พบปะกับผู้คนจะทำให้ผู้สูงอายุรู้สึกว่าตัวเองยังมีคุณค่าในสังคม ดังนั้น การเข้าร่วมกิจกรรม เป็นสิ่งจำเป็นและมีความสำคัญต่อร่างกาย จิตใจ สัมพันธภาพทางสังคม หรือแม้กระทั่งสิ่งแวดล้อม ซึ่งกิจกรรมต่างๆ ของผู้สูงอายุก็เป็นการพัฒนาแบบองค์รวม ซึ่งประจักษ์ กิ่งมิ่งแฮ (2548 : 145) และ อัจฉริยา วิชาชู (2550 : 130) พบคล้ายกันว่า การเล่นกีฬาออกกำลังกายหรือการเข้าร่วมกิจกรรม นันทนาการ ผู้สูงอายุจะพึงพอใจมากที่สุด ดังนั้นการที่ผู้สูงอายุได้รับการส่งเสริมด้านร่างกายจะ ได้ทั้งด้านจิตใจและสัมพันธภาพทางสังคม และได้ทั้งด้านสิ่งแวดล้อมเชิงสังคมด้วย เช่น มีผลดีต่อ สุขภาพและโภชนาการ การได้พบปะเพื่อนฝูงหรือเพื่อนใหม่ การมีความรักความเอื้ออาทรต่อการ การมีเครือข่ายทางสังคม การแลกเปลี่ยนข่าวสาร เป็นต้น

ระดับการศึกษา เป็นปัจจัยที่ส่งผลทางบวกต่อคุณภาพชีวิต สามารถอธิบายคุณภาพ ชีวิตในภาพรวมได้เป็นอันดับ 4 ประเด็นนี้งานวิจัยรองรับว่า การศึกษามีความสัมพันธ์กับคุณภาพ

ชีวิตผู้สูงอายุ และพบอีกว่าคุณภาพชีวิตจะแปรผันตามระดับการศึกษา กล่าวคือผู้สูงอายุที่ได้รับการศึกษาหรือมีการศึกษาสูงมีคุณภาพชีวิตดีกว่าผู้สูงอายุที่มีการศึกษาต่ำหรือไม่ได้รับศึกษา (ศรีเมือง พลังฤทธิ์, 2547 : 96) อย่างไรก็ตาม ถึงแม้ผู้สูงอายุที่อยู่ในเขตชุมชนเมืองเพชรบูรณ์ จะมีระดับการศึกษาที่ต่ำแต่กลับมีคุณภาพชีวิตที่ดีอาจอธิบายได้จากผลการวิจัยและความเป็นชุมชนเมืองที่พบว่าการที่ผู้สูงอายุยังประกอบอาชีพอยู่ การมีจำนวนบุตรและการเป็นครอบครัวขยายที่ยังคงได้รับการเกื้อหนุนจากบุตร/หลาน และคนในครอบครัว เช่น การได้รับการเกื้อหนุนในด้านการดูแลเมื่อเจ็บป่วย การได้รับเงิน อาหารและสิ่งของต่างๆ ตามลำดับ จึงส่งผลต่อคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุอย่างไรก็ดี ในประเด็นการศึกษาสุพร คุหา (2552 : ง) พบว่า ปัญหาการปรับปรุงคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุคือปัญหาส่วนใหญ่เกิดจากผู้สูงอายุมากที่สุดนั่นคือการขาดความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับสภาพปัญหา ผู้สูงอายุที่จะเกิดขึ้นในอนาคต วิโรจน์ อรุณรัตน์ (2552 : บทคัดย่อ) จึงให้แนวทางการบริหารจัดการคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ จะต้องประกอบด้วย การเตรียมเรื่องความรู้และการปฏิบัติตัวด้านสุขภาพ การเตรียมเรื่องเงินออมเป็นผู้สูงอายุที่สามารถพึ่งตนเองได้ เป็นต้น

ประเภทครอบครัว เป็นปัจจัยที่ส่งผลทางลบต่อคุณภาพชีวิต สามารถอธิบายคุณภาพชีวิตในภาพรวมได้เป็นอันดับ 5 ในการวิจัยครั้งนี้ พบว่าผู้สูงอายุยังมีขนาดของครอบครัวหรือประเภทครอบครัวเล็ก หรือการมีครอบครัวเดี่ยว จะยิ่งทำให้ผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น เป็นข้อความจริงเชิงประจักษ์และเชิงเหตุผล ในที่นี้อธิบายได้ว่าด้วยความเป็นชุมชนเมือง ถึงแม้จะงานวิจัยที่พบว่าผู้สูงอายุที่อยู่ในครอบครัวขยายจะมีความสุขหรือ มีคุณภาพชีวิตที่ดีกว่าผู้สูงอายุที่อยู่ในครอบครัวเดี่ยวก็ตาม (พีรสิทธิ์ คำนวนศิลาปี และคณะ, 2533 : 56; ศรีเมือง พลังฤทธิ์, 2547 : 100) แต่ในสังคมไทยของคนในสังคมปัจจุบัน การเปลี่ยนแปลงทางสถานะเศรษฐกิจที่บีบรัด การใช้ชีวิตและค่านิยมของคนในสังคมเปลี่ยนแปลงไปค่อนข้างมาก โดยเฉพาะการมีวิถีชีวิตในชุมชนเมือง ทำให้การมีครอบครัวขนาดเล็กหรือครอบครัวเดี่ยวส่งผลให้ผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

มีประเด็นโดดเด่นที่ควรอภิปรายดังนี้

1.1 ผลการวิจัยพบปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ 5 ตัวแปร ได้แก่ สภาพแวดล้อมที่บ้าน ตำแหน่งหรือสถานภาพในชุมชน การเข้าร่วมกิจกรรม ระดับการศึกษา และประเภทครอบครัว เทศบาลเมืองเพชรบูรณ์ควรมุ่งเน้นให้ความสำคัญกับการคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุตามปัจจัยดังกล่าวที่ต้องพัฒนาไปพร้อมๆ กัน โดยสามารถนำไปประกอบการพิจารณา/ประยุกต์ใช้ในการกำหนดนโยบาย มาตรการ และแผนพัฒนาผู้สูงอายุของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้

1.2 ผลการวิจัยพบกลุ่มผู้สูงอายุยิ่งมีอายุมากยิ่งมีคุณภาพชีวิตลดลง และผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในครอบครัวขยายจะมีคุณภาพชีวิตลดลง ดังนั้นเทศบาลเมืองเพชรบูรณ์ควรมุ่งเน้นไปพัฒนามากกลุ่มผู้สูงอายุดังกล่าว

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการนำผลการวิจัยไปใช้

2.1 ควรให้ความรู้เกี่ยวกับประชากรสูงอายุแก่ประชากรทุกกลุ่มอายุ โดยเฉพาะกลุ่มก่อนวัยสูงอายุ/สมาชิกในครอบครัวผู้สูงอายุควรมีการเตรียมตัวสำหรับการดูแลผู้สูงอายุในด้านต่างๆ

2.2 ควรมีการจัดฝึกอบรม ดูแลผู้สูงอายุ การให้บุคคลได้รับการศึกษา หรืออบรมเกี่ยวกับผู้สูงอายุ จะทำให้เกิดความเข้าใจและตระหนักถึงคุณค่าผู้สูงอายุอันจะนำไปสู่การดูแลผู้สูงอายุที่ใกล้ชิดกับตนเอง ยังผลให้เกิดคุณภาพชีวิตแก่ผู้สูงอายุ

2.3 ควรมีการให้ความช่วยเหลือแนะนำความรู้ด้านต่างๆ แก่คนสูงอายุ เช่น การส่งเสริมเข้าร่วมกิจกรรมในชุมชน ความรู้เกี่ยวกับกฎหมาย คำแนะนำในการเสียภาษี การทำพินัยกรรม การทำธุรกิจ การค้าขาย เพื่อป้องกันความผิดพลาดจากการถูกหลอก ทำให้สูญเสียทรัพย์สินและสุขภาพจิตได้

2.4 ควรมีการเตรียมตัวก่อนวัยสูงอายุด้านการให้ความรู้เกี่ยวกับสุขภาพ การปฏิบัติตัวด้านสุขภาพ การเตรียมเงิน การเตรียมพึ่งตนเอง เป็นต้น

2.5 ชุมชนควรปฏิบัติภารกิจเกี่ยวกับผู้สูงอายุ/การจัดกิจกรรมในชุมชน

3. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

3.1 ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบรูปแบบการคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในเขตเมืองและเขตชนบท

3.2 ควรมีการศึกษาการเปลี่ยนแปลงลักษณะทางประชากร เศรษฐกิจ สังคมของประชากรสูงอายุอายุมาก (Old Old) เปรียบเทียบกับกลุ่มสูงอายุอายุน้อย (Young Old) เพื่อการวางนโยบายและการวางแผนที่เจาะจงชัดเจนขึ้น

บรรณานุกรม

- จันทนา รณฤทธิวิชัย. (2545). การศึกษาทางชีวภาพในผู้สูงอายุและทฤษฎีความสูงอายุ ในจันทนา รณฤทธิวิชัย และวิไลวรรณ ทองเจริญ (บก.)., **หลักการพยาบาลผู้สูงอายุ**. (หน้า 29 – 50). กรุงเทพมหานคร : บุญศิริการพิมพ์.
- จินตนา ศรีธรรมมา.(2549). **ปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในชนบท จังหวัดขอนแก่น**. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาสังคมวิทยาการพัฒนาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- จิรวุทธิ ผอบเหล็ก สมนึก หลวงไทร และอนันต์ นากกร. (2550). **บทบาทของสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ตำบลบางไผ่ อำเภอบางมูลนาก จังหวัดพิจิตร**. วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานโยบายสาธารณะ มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- เจษฎา บุญทา. (2545). **คุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในตำบลแม่หอพระ อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่**. วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต สาขาวิชาสาธารณสุข มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ทัศนาศ บุญทอง. (2524). ทฤษฎีบทบาท : แนวคิดและการนำไปใช้ในวิชาชีพพยาบาล. **วารสารพยาบาล**. 17(2) : 95.
- ธัญนิศา พิภูสินอักษรชัย. (2553). **กลยุทธ์การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุเทศบาลตำบลนาเยีย อำเภอนาเยีย จังหวัดอุบลราชธานี**. วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ธีระภัทรา เอกผาชัยสวัสดิ์. (2547). **การพัฒนาผู้สูงอายุ**. เพชรบูรณ์ : ไปรแกรมิชาพัฒนาชุมชน คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์.
- ประจัญ กิ่งมิ่งแสง. (2548). **รูปแบบการพัฒนาสุขภาพผู้สูงอายุในเขตชุมชนเมือง ภาคตะวันออกเฉียงเหนือประเทศไทย**. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- พจนา ศรีเจริญ.(2548). **ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในสมาคมข้าราชการนอกระจำการในจังหวัดเลย**. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาสังคมศาสตร์ เพื่อการพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย.
- พรเทพ ศิริวนารังสรรค์ และคณะ. (2546). **คุณภาพชีวิตและภาวะซึมเศร้าของผู้สูงอายุไทย ปี 2546**. ค้นเมื่อ 21 พฤษภาคม 2552 , จาก http://61.19.124.3/library/research/33_46.htm.
- พีรสิทธิ์ คำนวนศิลป์ และคณะ. (2533). **ความทันสมัย ภาพพจน์เกี่ยวกับตนเองและปัญหาบางประการของคนชรา**. กรุงเทพมหานคร : สำนักวิจัยสถาบันพัฒนาบริหารศาสตร์.

- ลาวัลย์ กิจรุ่งเรืองกุล. (2547). **คุณภาพชีวิตและปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตของผู้ติดเชื้อเอชไอวีและผู้ป่วยเอดส์**. วิทยานิพนธ์สาธาณสุขศาสตรมหาบัณฑิต สาขาบริหารสาธาณสุข มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- วิโรจน์ เรื่องสะอาด. (2550). **คุณภาพชีวิตผู้สูงอายุตำบลบ้านสหกรณ์ กิ่งอำเภอแม่อน จังหวัดเชียงใหม่**. ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนา มหาวิทยาลัยแม่โจ้.
- วิโรจน์ อรุณรัตน์. (2552). **การบริหารจัดการคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุของเทศบาลตำบลบุดี**. วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- วิศิษฐ์ โฆษิตานนท์. (2550). **การพัฒนาสำนักสาธาณณะของประชาชนในชุมชนเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์**. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนาลังคม มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- ศรีเมือง พลังฤทธิ์. (2547). **การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุโดยตนเอง ครอบครัว และชุมชน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา**. ปริญญาศิลปศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักงานพัฒนาลังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดเพชรบูรณ์. (2556). **สรุปรายงานสถานการณ์ทางสังคมจังหวัดเพชรบูรณ์ ปี 2556**. เพชรบูรณ์ : สำนักงานพัฒนาลังคมและความมั่นคงของมนุษย์.
- สุพร คูหา. (2552). **แนวทางการปรับปรุงคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุของเทศบาลตำบลหนองขา อำเภอม่วง จังหวัดกาญจนบุรี**. วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- อัจฉริยา วิชาว. (2550). **ความพึงพอใจของผู้สูงอายุที่มีต่อการให้บริการตามโครงการคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนจังหวัดกระบี่**. วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- อารีวรรณ คุณเจตน์. (2549). **คุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในจังหวัดจันทบุรี**. วิทยานิพนธ์ปริญญาพยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพยาบาลชุมชน บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา.
- Contrell, L. (1942). The adjustment of the individual of his age sex roles. *American Sociology Review*. 7 : 617-620.
- Decker, David L. (1980). *Social Gerontology*. Canada : Little, Brown & Company.
- Krejcie, R.V. & D.W, Morgan. (1970). Determining sample size for reserch activity. *Educational and Psychological Measurement*. 30 : 607-610.
- Mcclelland, K.A. (1982). Self conception and life satisfaction : Integrating aged subculture and activity theory. *Journal of Gerontology*. 35 : 86-93.